

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رأسنی چرا ؟

راستی چرا در جامعه ما دروغگویی به سرعت
در حال گسترش است ؟

راستی چرا اعتماد عمومی روز به روز کاهش
می یابد ؟

راستی چرا معامله کردن هر روز سخت تر و
دشووارتر می شود ؟

راستی چرا هر چه روکش صندلی های اتوبوس
های شهری را عوض میکنند دوباره به سرعت پاره
می شوند ؟

راستی چرا این همه نرده در خیابانهایمان می
کاریم ؟

راستی چرا سالیانه حدود بیست و پنج هزار نفر
در تصادفات رانندگی کشته می دهیم ؟

راستی چرا میلیون‌ها پرونده در دستگاه قضایی در
حال رسیدگی است ؟

راستی چرا نرخ اعتیاد به سرعت در حال افزایش
است ؟

راستی چرا وقتی یکی از تیم‌های ورزشی می‌بازد
طرفدارانش اتوبوس‌های شهری را تخریب می‌کنند ؟

راستی چرا برخی خودروهایی ساخت
داخل در همان ماههای اول آتش می
گیرند؟

راستی چرا هرچه دولت وام میدهد
اشتغال افزایش نمی یابد؟

راستی چرا هرچه فناوری رشد میکند
کارایی افزایش نمی یابد؟

راستی چرا در هر دقیقه نونزده طلاق اتفاق
میافتد ؟

راستی چرا نخبگانمان مهاجرت می کنند ؟

این ها و ده ها برابر این ها سوال هایی
هستند که با کاربرد مفهوم

سرمایه اجتماعی در یک چارچوب تحلیلی
می توان به یافتن پاسخ آنها کمک کرد و
دست کم ابعادی از پاسخشان را روشن نمود

سرمایه اجتماعی نخستین بار به مفهوم امروز توسط
لیدا هانیفان در سال 1916 به کار رفت

پایه نظریه سرمایه اجتماعی و امدارچهار متفکر یعنی
«کارل مارکس» «امیل دورکیم» «جورج زیمل» و
«ماکس وبر» است

که از میان آنها تاثیر «دورکیم» و «زیمل» به مراتب
بیشتر است

دورکیم" معتقد است

آنگاه که افرادی از گروه های اجتماعی مختلف به دلیل قراردادهای اجتماعی با هم مرتبط می شوند پس از مدتی که از وضع قرارداد می گذرد به تدریج روابط اجتماعی دیگری که فی نفسه نه ناشی از قرارداد است و نه به آن مربوط می شود نیز شکل می گیرد

دورکیم چنین روابط انسانی را پیش شرط شکل گیری و دوام کنش متقابل اجتماعی و شکل گیری شبکه ها و گروه های اجتماعی می داند و آن تحت عنوان همبستگی جمعی و یا **وجدان جمعی** یاد می کند

تعریف بانک جهانی

سرمایه اجتماعی در جامعه مفروض در برگیرنده نهادها روابط و ارزش هایی است که بر کنش ها و واکنش های مردم حاکم است

و در **توسعه اقتصادی اجتماعی** سهم دارد ولی سرمایه اجتماعی جمع ساده نهادهایی نیست که جامعه را در بر می گیرد بلکه همچون ساختاری به شمار می آید که نهاد های یاد شده را به هم پیوند می زند

سرمایه اجتماعی در عین حال در برگیرنده **ارزشها و هنجارهای** مشترک لازم برای رفتارهای اجتماعی است که در روابط شخصی افراد در **اعتماد** آنان به یکدیگر و در حس مسئولیت های مدنی منعکس شده است که جامعه را چیزی بیشتر و فراتر از جمع افراد می سازد

تعریف ساده تر سرمایه اجتماعی
در جامعه شناسی به هرگونه ارتباط اجتماعی که ما با هم
برقرار می‌کنیم گره یا پیوند اجتماعی گفته می‌شود
گره ها و پیوندها با شکل‌گیری یک ذخیره اجتماعی آغاز
می‌گردند

به دیگر سخن اگر ما در تعامل های اجتماعی با هم ارتباط
برقرار کنیم و پاسخهای مورد انتظار دریافت کنیم و نسبت
به هم خوشبین شویم ذخیره اجتماعی شکل می‌گیرد
و وقتی ذخیره های اجتماعی را با هم **مبادله** کنیم سرمایه
اجتماعی پدیدار میگردد

سطوح سرمایه اجتماعی

سطح خرد

سطح خرد یا سطح رابطه فرد با فرد مانند رابطه دو همکار از این نوع است که آن را **سرمایه اجتماعی آوندی** مینامیم

سطح میانی

اگر مجموعه ای از افراد با هم ارتباط متقابل و متقاطع داشته باشند به گونه ای که یک شبکه اجتماعی (مانند یک گروه یک حزب یک انجمن و.....) شکل بگیرد و افراد عضو این شبکه به هم اعتماد داشته باشند سطح دوم یا سطح میانی سرمایه اجتماعی شکل گرفته است که به آن **سرمایه اجتماعی هموندی** میگوییم

سطح کلان

اگر گروه‌ها و شبکه‌های منفرد در سطح کل جامعه با همدیگر ارتباط برقرار کنند و بتوانند با هم همکاری کنند و به یکدیگر اعتماد کنند سرمایه اجتماعی در سطح کلان شکل می‌گیرد که به آن سرمایه اجتماعی پیوندی می‌گوییم

به عقیده فوکویاما وجود سرمایه اجتماعی در سطح کلان نظم اجتماعی را به طریق موثر و کارآمدی حفظ و تداوم می‌بخشد

و توسعه اقتصادی را موجب می‌شود

نظام قضایی آزادی‌های مدنی و سیاسی و سلطه قانون نهادهایی هستند که از طریق آنها سرمایه اجتماعی کلان شکل می‌گیرد

شاخص های سرمایه اجتماعی اعتماد

پاتنام سرمایه اجتماعی را عبارت از "ویژگی های زندگی اجتماعی شبکه ها هنجارها و اعتماد بین گروه هایی می داند

که مشارکت کنندگان در این گروهها را قادر می کند موثرتر با یکدیگر برای تعقیب اهداف مشترک کار کنند
آنتونی گیدنز اعتماد و تأثیر آن برفرآیند توسعه را زیربنا و زمینه ساز اصلی جوامع مدرن می داند
اعتماد در اصطلاح به معنای باور به عملی است که از دیگران انتظار می رود

انواع اعتماد

اعتماد بنیادین

نگرشی که فرد نسبت به خود و دنیای پیرامون خود دارد و موجب تقویت این احساس می شود که افراد و امور دنیا قابل اعتمادند و ثبات و استمرار دارند

اعتماد بین شخصی

شکلی از اعتماد است که در روابط چهره به چهره نمود می یابد این شکل از اعتماد موانع ارتباطی را مرتفع می کند و با کاستن از حالت دفاعی بسیاری از تعاملات روزانه را موجب می شود

اعتماد تعمیم یافته

اعتماد تعمیم یافته را می‌توان حسن ظن نسبت به افراد جامعه جدای از تعلق آنها به گروه های قومی و قبیله ای تعریف کرد

موضوع این اعتماد مهم ترین عنصر نگرشی سرمایه اجتماعی قلمداد می شود

اعتماد به نظام یا سیستم

شکل دیگری از اعتماد که متوجه ساختارهای غیرشخصی است

اعتماد به نظام یا سیستم به دو بخش تقسیم میشود

اعتماد نهادی

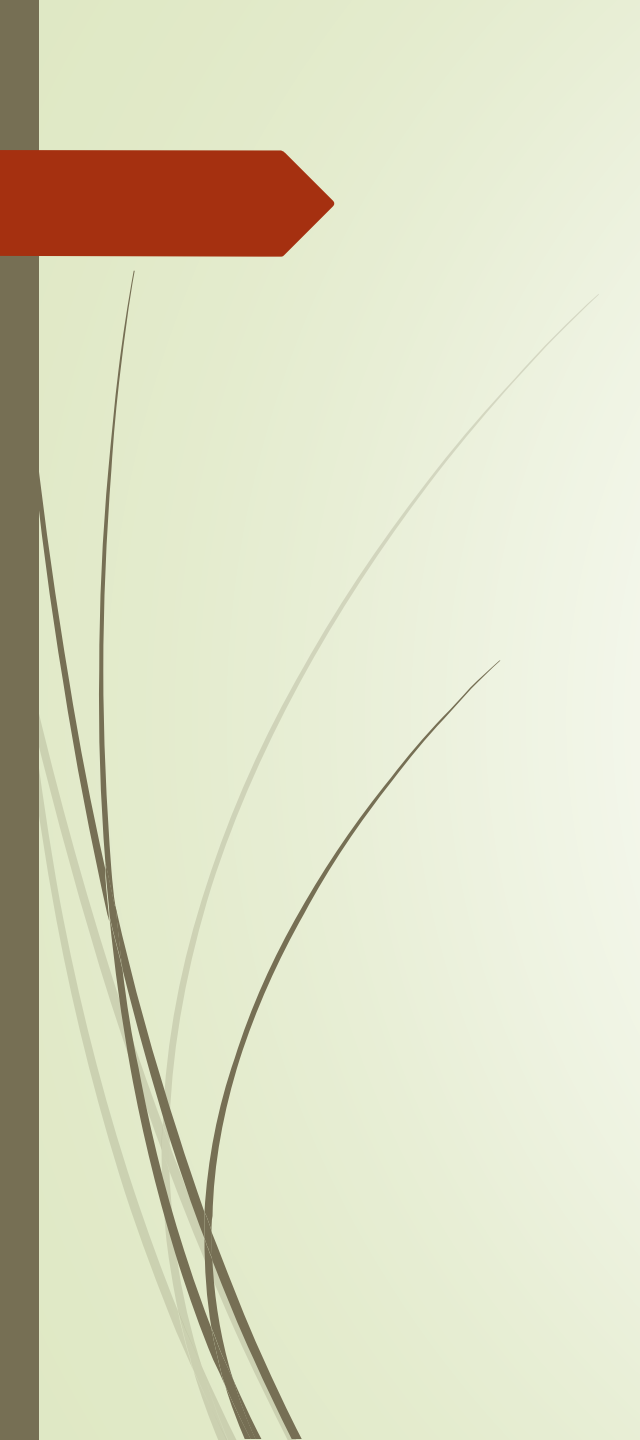
اعتماد نهادی به احساس اعتماد افراد در باره نهادها (رسمی و دولتی) و اصناف و حرفه ها دلالت دارد اعتماد به مشاغل اصناف و نهاد های گوناگون از قبیل ارتش دولتمردان روحانیون اساتید دانشگاه پزشکان و... از این جمله می باشند

اعتماد انتزاعی

گیدنز نظام های انتزاعی را نظام های انجام کار فنی یا مهارت تخصصی مثل نظام پزشکی نظام مهندسی کشاورزی و... می داند

مشارکت اجتماعی

یکی از مولفه های اساسی سرمایه اجتماعی
کنش جمعی و مشارکت در امور یک کشور است
سطوح کنش و مشارکت می تواند
از سطح یک خانواده تا
سطوح محلی
منطقه ای
ملی
بین المللی گسترده شود

مشارکت باید دارای سه ویژگی باشد
عقلایی باشد یعنی احساسی نباشد
دوم اینکه **مستمر** باشد
سوم اینکه **سازمان یافته** باشد

پاتنام معتقد است
هر گاه یک جامعه بتواند **مشارکت اعضای خود** برای
دستیابی به اهداف خاص یا حل مسأله ای را جلب کند
گفته میشود که آن جامعه برخوردار از سرمایه اجتماعی
است

آگاهی های عمومی

آگاهی وتوجه به امور عمومی مانند آگاهی از امور سیاسی اجتماعی و..... یکی دیگر از مولفه های سرمایه اجتماعی است

هر چه میزان آگاهی عمومی در جامعه بیشتر باشد سرمایه اجتماعی نیز در آن جامعه بیشتر خواهد بود
میزان دسترسی به اطلاعات و نحوه اطلاع رسانی در سطح جامعه میزان **کتاب خواندن و روزنامه خواندن** از جمله شاخص هایی هستند که برای اندازه گیری آگاهی های عمومی به کار می روند

شبکه ها

شبکه های اجتماعی توسعه یافته از جمله شاخص های دیگر سرمایه اجتماعی محسوب می شود

پاتنام معتقد است

در کنار اعتماد و هنجارها شبکه های اجتماعی می توانند با تسهیل کنش های هماهنگ کارایی جامعه را افزایش دهند از این رو کافی است تا برای برآورد میزان سرمایه اجتماعی در یک جامعه گستره شبکه های موجود را اندازه گرفت.

با توجه به مولفه های یاد شده
چنانچه در جامعه ای

آگاهی های عمومی در حد قابل قبولی وجود داشته
باشد
اعتماد بویژه اعتماد تعمیم یافته نهادینه شده باشد
مشارکت اجتماعی به میزان مطلوبی فراهم باشد
شبکه های اجتماعی گسترش یابند
انتظار بر این است که سرمایه اجتماعی در جامعه
شکل گیرد

اهمیت سرمایه اجتماعی

بسیاری از پژوهشگران پس از مشاهده ناتوانایی و نارسایی اغلب نظریات توسعه در کنترل فقر و کاهش فاصله طبقاتی در کشورهای در حال توسعه و نیز نظریات بازار در کشورهای توسعه یافته در اواخر قرن بیستم و اوایل قرن بیست و یکم میلادی بر سرمایه اجتماعی به عنوان حلقه گم شده توسعه اقتصادی تاکید می کنند

”جرالد فیلد“ معتقد است که سرمایه اجتماعی به تدریج به عنصر حیاتی توسعه اقتصادی در سراسر جهان تبدیل می شود

"کورمندی" و "مک وایر" با استفاده از شاخص "گستیل" تاثیر آزادی های مدنی بر نرخ سرمایه گذاری در 170 کشور را مطالعه کردند
طبق نتایج مطالعات

افزایش آزادی های مدنی سهم سرمایه گذاری در تولید ناخالص داخلی که معمولا 20 درصد است را 5 درصد افزایش می دهد

"فوکویاما" معتقد است

تفاوت کشورها به لحاظ ساختار صنعتی شان بیش از آنکه به سطح توسعه آنها ربط داشته باشد به میزان سرمایه اجتماعی شان بستگی دارد

همچنین مطالعات "تولاک" نشان داد که سرکوب های سیاسی که در واقع مقابل سرمایه اجتماعی است در آمریکای لاتین و آفریقا نرخ رشد سالانه را با افت $1/5$ درصد مواجهه کرد

مطالعات در ایران

"متوسلی" و "بی نیاز"

با استفاده از تئوری بازی و معمای زندانی با بررسی روند 10 ساله رشد نتیجه می گیرند که ضعف نسبی رشد اقتصادی ایران در کنار عوامل دیگر نشئت گرفته از سرمایه اجتماعی است

مطالعات "رحمانی" و "امیری"

"تاثیر اعتماد و نحوه اثرگذاری آن بر رشد اقتصاد در استان های ایران با روش اقتصاد سنجی فضایی"

نتایج نشان داد که پایین بودن سطح اعتماد تاثیر منفی بر رشد اقتصادی گذاشته است

همچنین مطالعه ای که توسط "یزدانی" طی یک مدل چند متغیره در استان های کشور صورت گرفته نشان می دهد

برخی از مولفه های سرمایه اجتماعی مانند فساد اداری نابرابری درآمدی به طور معنا داری بر محصول ناخالص داخلی استان های کشور اثر گذار بوده است

سرمایه اجتماعی و سلامت اجتماعی

با بررسی ادبیات تجربی در حوزه سلامت چند رویکرد کلی قابل شناسایی است

رویکرد اول رویکردی است که سلامت اجتماعی را در معنا و مفهوم سلامت عمومی به کار می برد در این رویکرد به شاخص هایی هم چون بیمه های سلامت میزان بودجه شیوع خشونت و جرم تعداد زندانی و.... توجه می شود

رویکرد دوم سلامت اجتماعی ناظر به رفتارهای سلامت شهروندان است که کنش جمعی تلقی می شود

رویکرد سوم بیانگر کیفیات ذهنی و روان شناختی است که ظرفیت های ایجاد تعامل سالم و سازنده را برای فرد ایجاد می کند

"کیز" سلامت اجتماعی را اینگونه تعریف می کند
سلامت اجتماعی یعنی **درک فرد از اجتماع** به صورت مجموعه
ای معنی دار و قابل فهم همراه با این احساس که متعلق به جامعه
است و خود را در اجتماع و پیشرفت آن سهیم می داند.
"گلد اسمیت" سلامت اجتماعی را ارزیابی رفتارهای معنی دار
مثبت و منفی فرد و ارتباط با دیگران تعریف می کند که منجر
به کارایی یا ناکارایی فرد در جامعه خواهد شد.
مطالعات سرمایه اجتماعی و سلامت اجتماعی اغلب در پژوهش
های دورکیم رد یابی می شود آنجا که نشان داد
"همبستگی اجتماعی با نرخ خود کشی ارتباط معکوس دارد"

همچنین "دورکیم" نابهنجاری را به مفهوم فقدان اجماع بین فرد
و جامعه در باره اهداف اجتماعی و انتظارات جمعی و آنچه
جامعه به عنوان الگوهای رفتاری برای اعضای خود متصور شده
است به کار می برد.

تحقیقات در جامعه ایران نیز سرمایه اجتماعی را متغیری مستقل و اثر گذار بر سلامت اجتماعی نشان داده است.

به عنوان نمونه می توان به تحقیق "رازانی" و "موسوی" اشاره کرد.

هدف از تحقیق شناخت ارتباط سرمایه اجتماعی و سلامت اجتماعی بود.
یافته های تحقیق نشان داد

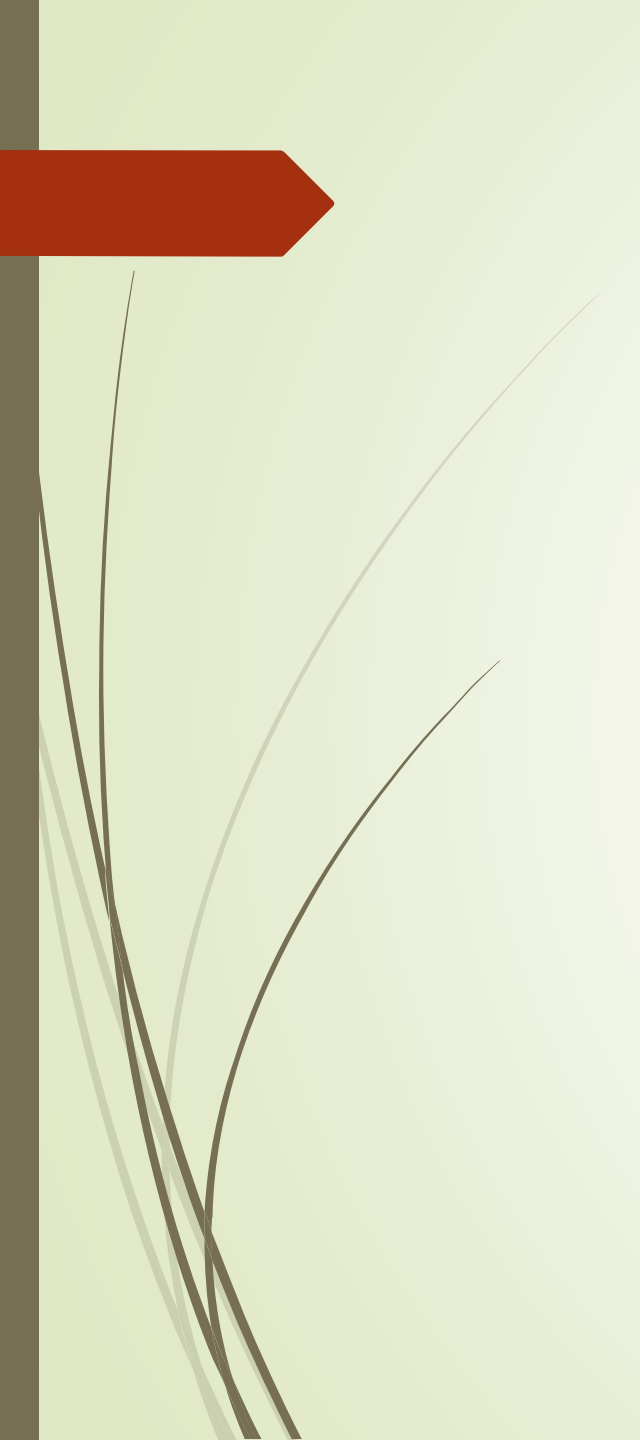
بین سرمایه اجتماعی و متغیرهای **فقر خشونت** میزان باسوادی میزان بیکاری و پوشش بیمه به عنوان شاخص های سلامت اجتماعی رابطه آماری معنی داری وجود دارد.

سرمایه اجتماعی و هزینه مبادله

هزینه مبادله به زبان ساده هزینه ای است که نباید باشد اما هست به عبارتی هزینه مبادله هزینه ای است که شهروندان به علت ناتوانی دولت در حفاظت از حقوق مالکیت شان متحمل می شوند تا حقوق خود را استیفا کنند.

با توجه به آنچه گفته شد

سرمایه اجتماعی با افزایش اعتماد (بین مردم و بین مردم و نهادهای رسمی و دولتی) و مشارکت سازمان یافته و عقلایی و احترام به ترتیبات قانونی و قواعد رسمی و غیر رسمی ناظر بر رفتارهای اجتماعی افزایش می یابد.

طبیعی است که هر چه ویژگیهای یاد شده در جامعه ای به طور گسترده تر وجود داشته باشد رفتار طرفین هر مبادله پیش بینی پذیرتر است.

یعنی رفتارهای واقعی یک طرف مبادله با انتظاراتی که طرف دیگر از او دارد سازگارتر است.

از این رو برنامه ریزی های افراد بیشتر به واقع نزدیک می شود

به دیگر سخن **خطای پیش بینی ها کاهش می یابد** و بنا بر این در برنامه های ما هزینه های پیش بینی نشده ناشی از خلاف قانون یا خلاف قاعده و انتظار طرف های مقابل به حداقل می رسند.
این به معنی **کاهش هزینه مبادله** است.

مجموعه موارد مذکور منجر به تشدید **بی اعتمادی** و کاهش سرمایه اجتماعی و در مقابل افزایش هزینه مبادله هشد است. باید توجه داشت که بخش بزرگی از ارتباطات در جامعه مربوط به مبادله اقتصادی مردم با یکدیگر است.

اگر در این حوزه بی ضابطگی و پیش بینی ناپذیری حاکم باشد، نگرانی از هزینه های احتمالی افراد را از اخذ تصمیمات

قاطع برای **سرمایه گذاری و تولید ناتوان** می سازد. از همه مهمتر آنکه وقتی برخی عادات و آسیب های رفتاری و فکری در جامعه نهادینه می شوند اصلاح آنها نیاز به گذر نسل ها خواهد داشت.

این عادات رفتاری از یک سو موجب زمین گیر شدن نظام
اقتصادی ایران شده و از سوی دیگر جامعه را به سمت
بی هنجاری سوق داده است.

شواهد این دو را می توان در روندکاهنده سرمایه اجتماعی و
روند رو به رشد هزینه مبادله در ایران ملاحظه کرد.

ارتباط سرمایه اجتماعی و عقلانیت

عقل: هر انسان قوه عقل را به طور بالقوه دارا می باشد که به صورت موهبتی در نهاد بشر نهاده شده است.

بهره هوشی: عبارت از رشد ظرفیت مغز است که تنها به تغذیه متکی نیست بلکه شرایط محیطی فرد نیز در آن موثر است.

عقلانیت: اندازه و روشی است که ما در عمل از این قوای اندیشگی یعنی مغزو عقل و بهره هوشی استفاده می کنیم

عقلانیت ابزاری

به بیان ساده عبارت است از سازگاری وسیله با هدف
اما تعریف دقیق تر تطابق وسیله یا روش با هدف یا ارزش
از منظر ناظر درونی (خرد فرد) یا ناظر بیرونی (خرد جمعی)

عقلانیت آیینی

تطابق ابزارها و روش هایی که فرد برای رسیدن به اهدافش
برمی گزیند با آیین هایی وارزش هایی که توسط جامعه پذیرفته
شده است

عقلانیت معنوی

عبارت از تطابق روش ها و ابزارهایی که افراد برای رسیدن به
اهداف بر می گزینند با هویت انسانی آنان است.

از سه نوع عقلانیت که عنوان شد

عقلانیت آیینی و معنوی مستقیماً از سرمایه اجتماعی تاثیر می پذیرند. به دیگر سخن کودکانی که امروز در جامعه ای با سرمایه اجتماعی پایین زندگی می کنند عملاً رعایت هنجارها به صورت یک رفتار عقلانی در وجود آنها نهادینه نمی شود و بنابر این چنین افرادی از سطح عقلانیت بالایی برخوردار نیستند

به بیانی سرمایه اجتماعی امروز عقلانیت معنوی امروز و عقلانیت آیینی فردا را تقویت می کنند. در واقع سرمایه اجتماعی نوع عقلانیت یک جامعه را متاثر می کند و تحول در عقلانیت هم موجب تغییر عملکرد اقتصادی آن جامعه می شود.

ارتباط عقلانیت با مدیران

مدیران متعارف: مدیران متعارف می کوشند با فناوری موجود با تولید بیشتر سود خود را افزایش دهند

مدیران کار آفرین و خلاق : با ارتقا فناوری و تحول دانش و ابزار تولید فعالیت های خود را گسترش می دهند.

مدیران مترصد: در واقع مدیران کاشف فرصت می باشند. یک اقتصاد متعادل باید هر سه مدیر را داشته باشد

در جامعه ای که سرمایه اجتماعی پایین باشد و اعتماد در فعالیت های اقتصادی کاهش یابد ودستگاه های حقوقی از تامین حقوق مالکیت کار آفرینان ناتوان باشند .

عقلانیت آیینی و معنوی مدیران نیز تحت تاثیر شرایط موجود دگرگون می شود و مدیران کار آفرین به مدیران مترصد تبدیل می شوند که نتیجه آن کاهش عملکرد اقتصادی می باشد